

1. Istota prawa i jego funkcje. Tworzenie i obowiązywanie prawa.

Prawo jest to wytwór człowieka. Można poznać, określić, jakiej dokładnie jest treści. Od prawa pozytywnego należy odróżniać prawo naturalne oraz prawa natury. Prawo naturalne nie jest wynikiem działalności człowieka. Istnieje wiele koncepcji prawa naturalnego i różnice między nimi są bardzo znaczne.

Prawo natury to prawa przyrody. Prawo, pozytywne i naturalne charakteryzuje się tym, że możliwe jest jego naruszenie. Natomiast prawa natury naruszyć się nie da, bo stanowią opis rzeczywistości.

Funkcje:

- a) Funkcja organizacyjna – prawo wskazuje sposób postępowania, gdy ten nie jest określony; określenie pozwala tak kształtować podmiotom prawa swoje zachowania, by mogły być pewne, że spotka się ono z aprobatą.
- b) Funkcja ochronna – zabezpiecza i realizuje kluczowe dla kondycji ludzkiej wartości, tj. zdrowia, życia, wolności, własności
- c) Funkcja kontrolna i represyjna – zastosowanie przymusu, jeśli podmioty prawa nie postępują w sposób określony przez prawo
- d) Funkcja wychowawcza – sprowadza się do kształtowania pożądanych postaw moralnych i etycznych wśród podmiotów

Istota prawa:

Prawo jest zespołem norm postępowania, czyli norma prawna, określająca sposób zachowania się jej adresatów. Jest to wynikająca z przepisów reguła postępowania, wydana lub usankcjonowana przez państwo, zagwarantowana przymusem państwowym. Norma prawna nie wynika z oceny danego zachowania. Opierają się na kryterium formalnym, a nie materialnym. Normy prawne sankcja zinstytucjonalizowana poparta przymusem państwowym. Ustawodawca stanowiąc prawo, tworzy akty normatywne złożone nie z norm prawnych, a z przepisów pranych. Normy prawne natomiast są regułami postępowania w oparciu o przepisy. Prawo jest tworzone wyłącznie w oparciu o przepisy. Szczególnymi rodzajami norm prawnych są zasady prawne – muszą być przestrzegane, „bardziej lub mniej”.

Norma prawna jest zbudowana z hipotezy(wskazuje zakres stosowania danej normy, wskazuje adresata, a także warunki: czas i miejsce), dyspozycji(wskazuje jakie postępowanie jest zakazane, a jakie nakazane) i sankcji(określa konsekwencje, jeśli w warunkach hipotezy nie postąpi się zgodnie z dyspozycją.)

Norma sankcjonowana(składą się z hipotezy i dyspozycji), norma sankcjonująca(jej hipotezą jest naruszenie normy sankcjonowanej, a dyspozycją- zastosowanie sankcji).

Normy imperatywne(bezwzględnie obowiązujące), normy dyspozytywne(stosowanie zależy od woli adresata tych norm)

1. System Prawa. Źródła prawa.

System prawa, zbiór norm prawnych obowiązujących na danym terytorium i w danym czasie. Został stworzony przez państwo w celu ochrony jego interesów. Jest on systemem sztucznym składającym się z poszczególnych elementów. Dzieli się na działy. W Polsce obejmuje: prawo administracyjne, państwowe, finansowe, karne, cywilne, rodzinne, pracy, procesowe cywilne i karne). Między normami prawnymi występują relacje formalne i materialne. Normy prawne są w systemie prawnym uporządkowane pionowo i poziomo. Pionowe uporządkowanie norm prawnych w systemie prawnym wiąże się ściśle z ich obowiązaniem. Uporządkowanie opiera się na relacji hierarchicznej między normami prawnymi.

Poziome uporządkowanie systemu prawa opiera się z kolei na podziale systemu na prawo publiczne i prywatne, na prawo materialne i procesowe oraz na gałęzie prawa. Ten rodzaj jest uwarunkowany historycznie.

PRAWO PUBLICZNE	PRAWO PRYWATNE
<ul style="list-style-type: none">● Dotyczy spraw państwa.● Ma na celu ochronę ogółu● Prawo dotyczy stosunków między organami państwa, oraz między organami prawa a jednostką.● Prawo oparte na stosunku nadrzędności i podporządkowania.● Naruszenie prowadzi do zastosowania sankcji z urzędu.● Prawo oparte na normach bezwzględnie obowiązujących● Charakter bezwarunkowy – wskazuje zachowanie nakazane lub zakazane.● Prawo procesowe, ustrojowe, karne, administracyjne, konstytucyjne i finansowe.	<ul style="list-style-type: none">● Dotyczy interesu jednostki● Ma na celu ochronę jednostki.● Dotyczy stosunków między jednostkami.● Prawo oparte na stosunku równorzędności.● Naruszenie prowadzi do zastosowania sankcji podejmowane na wniosek jednostki.● Prawo oparte na normach względnie obowiązujących.● Ma charakter warunkowy – wskazuje jak należy dokonywać czynności prawnych.● Prawo cywilne, handlowe, rodzinne i opiekuńcze.

Prawo procesowe wpływa na stosunki między podmiotami prawa pośrednio, natomiast materialne bezpośrednio. Prawo ustrojowe określa organizację organów państwowych.

Prawo procesowe określa normy sankcjonujące. Prawo materialne – wyraża normy sankcjonowane.

Gałęzie prawa: prawo cywilne; prawo karne; prawo administracyjne.

Źródło prawa – termin odnosi się do tworzenia i stosowania prawa. Termin używany jest w kilku znaczeniach:

- a) **Znaczenie formalne** – formy, w których tworzy się i utrzymuje prawo, obowiązujące w danym systemie prawnym. Źródłem prawa jest sformalizowany akt prawny wydany przez upoważniony organ państwa, zawierający przepisy prawne.
- b) **Znaczenie poznawcze** – zbiory dokumentów z których czerpie się znajomość treści norm prawnych.
- c) **Znaczenie materialne** – oznacza zespół czynników, które doprowadziły do powstania konkretnych norm prawnych.

Cechy źródeł: a) są sformalizowane (ściśle określona forma, wydane w oparciu o ustaloną procedurę, istotna jest jego forma w PL zamknięty system źródeł prawa z formalnymi źródłami prawa; jedynie te formy aktów prawnych, które Konstytucja RP uznaje); b) stanowione przez upoważnione organy państwa (do wydania aktu tylko organy wskazane w Konstytucji, zakaz przekazywania kompetencji!); c) zbudowane z przepisów prawnych (przepisy prawne zawierają normy prawne, zawierają generalne – czyli adresowane do ogółu społeczeństwa - i abstrakcyjne – norma jest tworzona na przyszłość, o sytuacjach, które mogą się wydarzyć i będą powtarzane); d) ogłoszenie źródeł prawa (promulgacja)

Rodzaje źródeł prawa: na akty powszechnie obowiązujące i akty prawa wewnętrznego.

- a) Konstytucja (najwyższe miejsce w hierarchii, jest to ustawa zasadnicza, jest uchwalana i zmieniana w szczególnym trybie [przez Zgromadzenie Narodowe, zatwierdzona w referendum], posiada najwyższą moc prawną [zakaz wydawania aktów sprzecznych z konstytucją], poprzedzona jest preambułą, posiada szczególną treść [podmiot władzy najwyższej, podstawy ustroju społeczno-gospodarczego, podstawowe prawa i wolności jednostki, struktura terytorialna państwa, procedura zmiany konstytucji, struktura organów państwowych]
- b) Ustawy (stanowią podstawę kształtowania państwa, uchwalane przez parlament, jest aktem normatywnym [czyli aktem wydanym przez upoważniony organ, adresowana do pewnej klasy]) Ustanowienie uchwały: 1) Inicjatywa 2) Uchwalenie 3) Głosowanie 4) Przekazanie uchwały senatowi 5) jeśli sprzeciw to wraca do sejmu, jeśli nie to jest przyjęta 6) podpis prezydenta 7) ogłoszenie ustawy.

- c) ratyfikowane umowy międzynarodowe (zawierane przez Radę Ministrów, mają pierwszeństwo przed polskimi aktami)
- d) rozporządzenia (organy upoważniające to organy władzy wykonawczej)
- e) akty prawa miejscowego (obowiązują tylko na obszarze działania organu, który wydał akt prawa miejscowego wydawane są w formie uchwał przez organ stanowiący samorządu terytorialnego)

2. Prawo konstytucyjne – definicja oraz zakres. Podstawowe zasady Konstytucji RP.

Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela.

Prawo konstytucyjne (państwowe) – **to zbiór norm prawnych regulujących kwestie dotyczące ustroju państwowego**, określa kompetencje jego organów oraz prawa i obowiązki obywateli, reguluje również hierarchie źródeł prawa oraz sposób tworzenie prawa.

Podstawowymi źródłami prawa jest Konstytucja oraz następujące akty prawne: ratyfikowane umowy międzynarodowe, ustawy, rozporządzenia, akty prawa miejscowego na obszarze działania organów, które je wydały. Przedmiotem regulacji prawa są podstawowe instytucje oraz zasady ustroju politycznego państwa.

Normy zaliczane do prawa konstytucyjnego zazwyczaj mają charakter materialny oraz niekiedy formalny. Przepisy prawa konstytucyjnego przewidują odpowiedzialność polityczną organów. Kreują prawa, obowiązki i uprawnienia dotyczące wybranych przedstawicieli osób pełniących rolę organów państwa. W przypadku naruszenia przepisów odpowiedzialność konstytucyjna. Podstawowym źródłem prawa konstytucyjnego jest ustawa zasadnicza.

Podstawowe zasady: RP dobrem wspólnym wszystkich obywateli – państwo jako wspólnota wszystkich jego obywateli, demokratyczne państwo prawne i suwerenne – terytorialna niepodzielność i integralność, suwerenem jest naród, na czele źródeł prawa stoi Konstytucja, przestrzeganie prawa międzynarodowego, podział władzy, decentralizacja władzy publicznej oraz zasada samorządności, niezależność Kościoła, państwo świeckie, swoboda wyznaniowa, gospodarka rynkowa, wolność tworzenia i działania partii politycznych, wolność prasy i mediów, zakaz praktyk totalitarnych.

Zakres:

- wskazanie suwerena i form realizacji władzy suwerennej
- określenie podstawowych zasad ustroju państwa
- system ochrony konstytucji
- struktura i kompetencja organów państwowych i samorządowych
- system źródeł prawa oraz miejsce konstytucji w danym systemie

- określenie statusu jednostki w państwie ze szczególnym uwzględnieniem przysługujących jej prawa, wolności oraz nałożonych obowiązków.

Zasady:

- zasada podziału władzy
- zasada samorządności
- społeczna gospodarka rynkowa
- wolność prasy i mediów
- charakter republiki, Rzeczpospolita dobrem wspólnym wszystkich obywateli.
- demokratyczne państwo prawne
- naród suwerenny
- ochrona praw i wolności jednostki

Zasady szczegółowe: prawo nie działa wstecz, zasada ochrony życia ludzkiego, zasada pewności podatków, zasada zaufania obywateli do państwa, zasada ochrony praw słuszenie nabytych.

OBYWATEL I CZŁOWIEK: prawa i wolności

- prawo do życia
- nietykalność osobista
- prawo do rzetelnej procedury sądowej
- prawo do ochrony prywatności
- wolność poruszania się (swoboda wyboru miejsca zamieszkania)
- wolność sumienia, religii
- wolność wyrażania opinii i poglądów
- prawo uzyskania w RP azylu lub statusu uchodźcy (dotyczy cudzoziemców)
- prawo do głosowania
- prawo do kandydowania w wyborach
- prawo do dostępu do służby publicznej
- prawo do przynależności do partii politycznych
- wolność zrzeszenia się
- wolność zgromadzeń
- prawo do wyboru zawodu i miejsca pracy, prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy, do szczególnej opieki lekarskiej
- prawo do odszkodowania, ochrony sądowej, prawo do wystąpienia do Rzecznika Praw Obywatelskich

obowiązki:

- obowiązek wierności i troski o dobro wspólne
- obowiązek przestrzegania prawa
- obowiązek obrony, którego jest służba wojskowa w służbach zbrojnych RP
- obowiązek ponoszenia ciężarów świadczeń publicznych, w tym podatków
- obowiązek dbałości o stan środowiska i odpowiedzialność za spowodowane przez siebie szkody.

3. Zasada podziału i równowagi władz. Organy władzy w RP.

Zasada jedności władzy i podziału w wykonaniu władzy. Organy państwowe są tak zorganizowane, by ich odwołalność podlegała woli suwerena i jego ciągłej kontroli. Zasada ta prowadzi do hierarchicznego uporządkowania organów państwa i podporządkowania jednemu organowi.

Podział władzy oznacza rozdzielenie kompetencji i odpowiedzialności oraz podmiotowe rozgraniczenie władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej. Istotą jest wykluczenie supremacji któregośkolwiek organu władzy oraz wzajemne wspieranie, równoważenie i hamowanie. Trójpodział władzy. Władza ustawodawcza – sejm i senat. Władza wykonawcza – prezydent i Rada Ministrów. Władza sądownicza – sądy i trybunały. Podział władzy odzwierciedla najważniejsze funkcje państwa: legislację (tworzenie prawa), wykonywanie prawa i rozstrzyganie sporów prawa.

Równowaga władz – trzy grupy organów są traktowane jako równorzędne, żadna nie dominuje nad pozostałymi.

Organy prawodawcze – są upoważnione do tworzenia prawa. Organem prawodawczym jest parlament, który może upoważniać inne organy władzy do tworzenia prawa.

Organy wykonawcze - są powoływane do wykonywania zadań państwowych, określonych przez władzę prawodawczą.

Organy sądownicze – rozstrzygają spory prawne w oparciu o przepisy prawne. Sądy powszechne pełnią funkcję rozstrzygania sporów prawnych, natomiast sądy szczególnie pełnią funkcję kontrolną.

Organy kontrolne władzy badają i oceniają działania innych organów z określonego punktu widzenia. Trybunały i niektóre sądy.

Sejm i Senat:

Sejm 460 posłów, senat 100 senatorów. Wybory do sejmu są powszechne, równe i bezpośrednie. Natomiast wybory do senatu są powszechne, bezpośrednie i odbywają się w

sposób tajny. Kadencja czteroletnia. Sejm rozpatruje ustawy, decyduje o wypowiedzeniu wojny, może udzielić wotum nieufności, uchwała ustawy budżetowe. Senat: zgłasza poprawki, wydaje uchwały, może zawetować ustawę sejmu.

Sejm uchwała ustawy i jest instytucją decydującą ostatecznie, jest dominujący, kontroluje Radę Ministrów. Senat ma prawo zgłaszania swoich propozycji, uczestniczy w powoływaniu niektórych organów państwa, polepsza jakość ustawodawstwa.

Mają immunitet parlamentarny i nietykalności.

Jawność posiedzeń Parlamentu, mogą się spotykać w dowolnym czasie w ciągu całego roku.

Prezydent:

Najwyższy Przedstawiciel RP. Czuwa nad przestrzeganiem konstytucji. Ma funkcje: reprezentacyjne i symboliczną, funkcja arbitra, współrządzi państwem w dziedzinie polityki zagranicznej, obronnej oraz wewnętrznego bezpieczeństwa państwa. Dokonuje akty symbolizujące państwo. Prezydent czuwa nad sprawowanymi funkcjami innych władz, stoi na straży nadrzędnych wartości, bierze udział w wytyczaniu i prowadzeniu polityki państwa w dziedzinie spraw zagranicznych, bezpieczeństwa.

Rada ministrów:

Funkcje: prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną, kieruje administracją rządową, prowadzi sprawy polityki państwa niezastrzeżone dla innych organów. W skład wchodzi: prezes Rady Ministrów, wiceprezesi Rady Ministrów, ministrowie, przewodniczący komitetów.

Najważniejsze kompetencje to: wykonywanie ustaw, stanowienie prawa, kompetencje kierowniczo-koordynacyjne.

Prezes Rady Ministrów (koordynuje i kontroluje prace poszczególnych ministrów, reprezentuje i podejmuje działania)

Ministrowie (wypełnia zadania,)

Wojewoda (przedstawiciel województwa)

Sądy i trybunały: sąd najwyższy, sądy powszechne, sądy szczególne, trybunał konstytucyjny, trybunał stanu.

Sądy są odrębne i niezależne. Podstawowa funkcja to orzekanie i wydawanie rozstrzygnięć w formie wyroków i postanowień.

Sąd Najwyższy (sprawuje nadzór nad sądami wojskowymi, administracyjnymi i powszechnymi, stwierdza ważność wyborów do Sejmu i Senatu oraz wyborów Prezydenta RP, może uchylić wyrok, ma prawo kasacji wyroków sądów niższej instancji, jest złożony z 4 izb, na czele stoi prezes – wybrany przez prezydenta na 6 lat), sądy powszechne (rejonowe, okręgowe i apelacyjne; rozstrzygają sprawy z zakresu prawa cywilnego,

rodzinnego, karnego, opiekuńczego, pracy), sądy administracyjne (kontrolują działalność administracji publicznej, oceniają tylko zgodność z prawem materialnym i formalnym), sądy wojskowe (wymiar sprawiedliwości w siłach zbrojnych w sprawach karnych)

Trybunał Konstytucyjny (kontroluje prawo, bada legalność aktów normatywnych oraz bada zgodność z Konstytucją), Trybunał Stanu (egzekwuje odpowiedzialność konstytucyjną osób wykonujących funkcje urzędową)

Najwyższa Izba Kontroli

Rzecznik Praw Obywatelskich

Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji

4. Podstawy prawne działania jednostek samorządu terytorialnego

Samorząd terytorialny to instytucja powołana do podejmowania i realizacji zadań lokalnych, głównie w dziedzinie spraw gospodarczych i społecznych. Samorząd działa pod rozbudowanym nadzorem organów państwa. Ma istotne znaczenie dla demokratyzacji życia publicznego. Przykładem jest gmina, zrzeszająca mieszkańców danego terenu i wykonująca różne zadania, mające na celu zaspokojenie potrzeb mieszkańców gminy. Są to takie działania jak organizacja ochrony zdrowia, pomoc społeczna, oświata, budowa i utrzymywanie dróg, rejestracje urodzeń, małżeństw i zgonów.

Cechy samorządu terytorialnego:

- *podmiot samorządu (społeczność lokalna zamieszkała na danym terenie, przynależność powstaje z mocy prawa na skutek zamieszkiwania na danym terenie)
- *przedmiot samorządu (sprawowanie funkcji administracji publicznej na terenie)
- *zadania samorządu (własne i zlecone)
- *nadzór nad samorządem (stanowi gwarancję, iż działanie samorządu będzie się mieściło w ramach porządku prawnego państwa)

Samorząd cechuje samodzielność, jednak nie ma autonomii, bo wykonuje zadania administracji państwowej na zasadzie decentralizacji. Ponadto organy samorządu terytorialnego ustanawiają akty prawa miejscowego, obowiązującego na obszarze tych organów. Podstawową jednostką jest gmina, powiat, województwo.

Nie jest podporządkowany podmiotom wyższego szczebla, posiada osobowość prawną, udział w dochodach publicznych, ustala wysokość podatków i opłat lokalnych, prawo zrzeszania się.

5. Podstawy prawa administracyjnego. Podmioty prawa administracyjnego. Formy działania administracji publicznej.

Prawo administracyjne jest gałęzią prawa publicznego normującą organizację i działalność administracji publicznej. Przedmiotami są sama administracja oraz procesy administrowania, które mają na celu dobro publiczne. Jest tu działanie w imieniu i w ramach państwa, możliwość użycia przymusu państwowego, związanie administracji prawem. Ma charakter wykonawczy, działania administracji cechują: ciągłość i stabilność, ma charakter polityczny.

Prawo administracyjne dzieli się na:

- a) Prawo o ustroju administracji – reguluje tworzenie jednostek administracji i ich strukturę organizacyjną. Są tu tradycyjne przepisy, odnoszące się do pracowników administracji.
- b) Prawo materialne – zawiera normy ustanawiające wzajemne uprawnienia i obowiązki adresatów tych norm. Mówią o tym, co wolno czynić administracji, a czego nie.
- c) Prawo formalne – reguluje sposób działania administracji, przede wszystkim poprzez podejmowanie decyzji.

Prawo administracyjne jest prawem publicznym. Normy tego prawa realizują cele publiczne i inne wartości publiczne, takie jak dobro publiczne, interesy i zadania publiczne, zaspokajanie potrzeb wspólnoty. Sankcje zapewniają przestrzeganie nakazów i zakazów i są dwa rodzaje: sankcja karna i sankcja egzekucyjna.

Prawo administracyjne charakteryzuje się:

- a) Przedmiotami regulacji jest administracja publiczna, jej ustrój i realizowanie celów.
- b) Podmiotami są organy administracji rządowej, samorządowej, zakłady administracyjne i inne podmioty, biorące udział w administrowaniu. Adresatami norm są obywatele, osoby prawne i inne jednostki.
- c) Typowy stosunek administracyjnoprawny polega na nierównorzędności stron tego stosunku.
- d) Normy prawa mają charakter norm bezwzględnie obowiązujących, których treścią są zakazy i nakazy.
- e) Wielość i różnorodność źródeł prawa oraz ich ciągłe zmiany. Występują normy o charakterze powszechnie obowiązującym oraz o charakterze wewnętrznym.
- f) Przestrzeganie jest ujęte kontrolą sądową.
- g) Jest najbardziej upolitycznione.
- h) Bezpośrednia realizacja dobra wspólnego.

Podmioty administracji publicznej (rządowa i samorządowa) to:

1. **Organy administracji państwowej** (podmiot znajdujący się w strukturze państwa, najbardziej istotna jest jego kompetencja) – Rada Ministrów (najwyższy organ w trybie prawnym, członkami są ministrowie, na czele stoi Prezes Rady Ministrów, koordynuje pracę administracji), Prezes Rady Ministrów (wydaje rozporządzenia, odwołuje i powołuje członków Rady Ministrów, nadzoruje, tworzy rady i zespoły pomocnicze), Ministrowie (stanowią prawo, wydają decyzje), Komitety.
2. **Samorządy** (instytucja publiczna, która realizuje zadania publiczne i ma prawo posługiwać się środkami władczymi, pełni funkcję, jest to grupa społeczna o charakterze korporacyjnym), terytorialny (powołany do podejmowania i realizacji zadań lokalnych), specjalny
3. **Organy administrujące** (są powołane do realizacji zadań, nie są organami administracyjnymi, ale posiadają przyznaną im kompetencję lub faktycznie ją wykonują) – kierownicy państwowi, agencje rządowe, banki państwowe, spółki prawa publicznego, fundacje prawa publicznego, podmioty prawne.

Formy działania administracji publicznej (stanowią i stosują prawo, inicjują życie społeczne i zarządzają różnymi sferami tego życia)

- a) władcze: (jednostronnie mocą swoich kompetencji rozstrzyga o pozycji prawnej drugiej strony stosunku prawnego, jednostronne)
 - akty normatywne (nie mają rangi ustawy, wydawane przez upoważnione organy, uzupełniają lub konkretyzują normy zawarte w ustawach i umowach.); akty prawa powszechnie obowiązującego – dotyczą sfery zewnętrznej i wewnętrznej administracji, akty prawa o charakterze wewnętrznym – obowiązują w sferze wewnętrznej działania administracji.
 - akty administracyjne (tylko organy administracji czy podmiot upoważniony może się posługiwać tą formą stosowania prawa, oparty na przepisach prawa administracyjnego, jest to władcze oświadczenie woli, wydawany przez organy administracji, dotyczy konkretnego adresata i konkretnej sprawy)
- b) niewładcze: (dwustronne, dwie strony mają wpływ na treść podejmowanego aktu)
 - umowy cywilnoprawne (jedną ze stron jest organ administracji, przedmiotem umowy są sprawy z zakresu administracji, uwzględnia element interesu publicznego) najczęściej dotyczą dysponowania majątkiem publicznym.
 - porozumienia administracyjne – przedmiotem jest współdziałanie jednostek administracyjnych, opierają się na zasadzie równości stron)
 - ugody administracyjne

- działania faktyczne administracji – nie tworzą norm, lecz mogą je kształtować, wywołują określone skutki w drodze faktów.

6. Ogólna charakterystyka prawa procesowego na przykładzie procedury cywilnej oraz administracyjnej.

Prawo procesowe to zespół norm regulujących prawa i obowiązki organów procesowych, stron i innych uczestników postępowania, tok czynności procesowych, których celem jest rozstrzygnięcie sprawy i wykonanie rozstrzygnięcia. Określa cele, środki i metody danego postępowania. Ogólnym celem każdego procesu jest realizacja prawa materialnego. Wobec prawa materialnego pełni funkcje służebną. Wyodrębnia się postępowanie sądowe i niesądowe.

Zasady procesowe (są to idee, określające ogólne zasadnicze cechy procesu):

prawo do sądu

zasada niezależności i niezawisłości

zasada nadzoru Sądu Najwyższego

zasada jawności

zasada rzetelnego postępowania

Zasady ściśle procesowe:

zasada prawdy materialnej (rozstrzygnięcie oparte na ustaleniu stanu faktycznego)

zasada swobodnej oceny dowodów

zasada skargowości (sąd wszczyna postępowanie na żądanie uprawnionego podmiotu)

zasada sporności (określa sposoby prowadzenia procesu w formie równouprawnionych stron przez bezstronny sąd)

Oprócz tego w procesie karnym: zasada domniemania niewinności, zasada dotycząca praw oskarżonego, działanie z urzędu, zasada równouprawnienia stron (zasada prawa do obrony).

Prawo karne kara za przestępstwa zgodnie z zasadą prawdy. Odbywa się przed sądem powszechnym lub wojskowym. Musi być przeprowadzone postępowanie przygotowawcze.

Postępowanie cywilne: ochrona interesów indywidualnych i społecznych. Postępowanie to odbywa się wtedy, gdy między stronami stosunku cywilnoprawnego powstaje spór, co do zakresu ich praw i obowiązków. Toczy się przed sądami powszechnymi i Sądem Najwyższym, a także przed komornikami i notariuszami. Wyróżnia się postępowanie egzekucyjne i rozpoznawcze.

Postępowanie procesowe szczególne dotyczą spraw małżeńskich, między rodzicami a dziećmi, o naruszeniu posiadania, gospodarcze, z zakresu pracy i ubezpieczeń.

Postępowanie przed sądem administracyjnym.

Podmiotami są sądy administracyjne, strony postępowania, prokuratorzy etc. Sądami administracyjnymi są: Naczelny Sąd Administracyjny oraz sądy wojewódzkie. Stronami są: skarżący i organ.

Jest wszczęcie, a potem postępowanie rozpoznawcze, czyli rozprawa, która przynosi postanowienia lub wyroki. Środkami odwoławczymi są zażalenia i skargi. NSA może odrzucić skargę, oddalić lub uchylić.

7. Pojęcie rzeczy, klasyfikacja. Części składowe, przynależności i pożytki z rzeczy.

Rzecz – przedmiot materialny, który jest wyodrębniony spośród innych przedmiotów materialnych, który można wyodrębnić, aby mógł być samodzielny przedmiot obrotu. Są materialnymi częściami przyrody i mają charakter samoistny. Rzeczy to nie złoza, woda, powietrze ani dzikie zwierzęta. Rzeczy dzielimy na nieruchomości (części powierzchni ziemskiej stanowiące odrębny przedmiot własności, a także budynki trwale z gruntem związane) i ruchomości (to co ruchomością nie jest).

Rzeczy dzielą się również na oznaczone co do gatunku i co do tożsamości. Rzeczy podzielne i niepodzielne. Rzeczy w obrocie (są to materialne przedmioty, które są dopuszczone do cywilnoprawnej wymiany) i wyłączone z obrotu (nie stanowią przedmiotu praw rzeczowych).

Częścią składową rzeczy jest wszystko, co nie może być od niej odłączone bez uszkodzenia lub istotnej zmiany przedmiotu odłączonego. Określony przedmiot staje się częścią składową, jeżeli są spełnione przesłanki: 1) jest połączony z rzeczą w sensie gospodarczym i fizycznym; 2) odłączenie spowodowałoby zasadnicze zmiany całości bądź przedmiotu odłączonego; 3) połączenie musi być trwałe.

Przynależności są rzeczy ruchome potrzebne do korzystania z rzeczy głównej zgodnie z jej przeznaczeniem, jeżeli pozostają z nią w faktycznym związku odpowiadającym temu celowi.

Tylko rzeczy ruchome, okres przemijający, umożliwiają korzystanie z rzeczy głównej.

Pożytki rzeczy naturalne i cywilne, pożytki prawa. Pożytki rzeczy to dochody, jakie przynoszą rzeczy. Pożytkami prawa są dochody, jakie prawo przynosi zgodnie ze swoim przeznaczeniem. Prawo pobierania pożytków przysługuje właścicielowi, ale może też przysługiwać innej osobie na podstawie szczególnej regulacji prawnej lub umowy.

8. Pojęcie i klasyfikacja praw rzeczowych. Ochrona praw rzeczowych.

Prawo rzeczowe to zespół przepisów prawnych, regulujących problematykę praw

rzeczowych. Jest to również prawo podmiotowe, które dotyczy rzeczy i zostały ukształtowane jako prawa bezwzględne.

Prawa rzeczowe to prawa majątkowe. Wyrażają i chronią interesy ekonomiczne, czyli z reguły służą zaspokojeniu potrzeb gospodarczych. Są prawami bezwzględnymi, czyli skuteczne wobec bezprawnych naruszeń z jakiegokolwiek strony. Mają zamknięty katalog, czyli można ustanowić te prawa, które przewidują ustawy. Powinny być jawne dla otoczenia.

Podział;

- 1) własność
- 2) użytkowanie wieczyste
- 3) użytkowanie, służebności, zastaw, hipoteka, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu samodzielne (własność, użytkowanie wieczyste i spółdzielcze, własnościowe prawo do lokalu).

Jest też podział na prawa samoistne (mogą powstać same) i niesamoistne (uzależnione od innego prawa i nie mogą istnieć bez niego; np. zastaw i hipoteka). Prawa niezbywalne to te, które można przenieść na inną osobę, służą zaspokojeniu potrzeb danej osoby i nie można przenieść ich na inną osobę. Należą: użytkowanie i służebności osobiste.

9. Posiadanie.

Posiadanie nie jest prawem rzeczowym. Posiadanie zawiera fizyczny element władania rzeczą oraz element psychiczny – rozumiany jako zamiar władania rzeczą dla siebie.

Posiadaczem jest ten, kto włada rzeczą i postępuje z nią jak osoba, której przysługuje prawo własności lub inne prawo. Posiadaczem nieruchomości jest nieformalny jej nabywca, natomiast znalazca rzeczy posiadaczem nie jest.

- samoistne (charakter właścicielski, posiadacz posiada rzecz jak właściciel niekoniecznie nim będąc; kradzież)

- zależne (ktoś nie traktuje siebie jako właściciel rzeczy ale ma prawo do użytkowania; może na pewnym etapie przekształcić w posiadacza samoistnego).

Posiadanie bezprawne to posiadanie nieodpowiadające prawu. Posiadanie prawne to posiadanie zgodne z prawem.

Posiadanie umożliwia nabycie rzeczy. Posiadacz może nabyć rzecz, której posiadaczem nie jest poprzez zasiedzenie. Posiadanie pełni funkcję prawnomanifestacyjną. Może domniemywać skutków prawnych.

- Domniemanie posiadania samoistnego (ten, kto rzeczą włada jest posiadaczem samoistnym)
- Domniemania zgodności z prawem (posiadanie jest zgodne z prawem)

Dzierżyciel – włada rzeczą za kogoś innego, w imieniu kogoś.

Posiadacz rzeczy, który posiada nieruchomość jest w dobrej wierze, nabywa jej własność po 20 latach.

Posiadacz rzeczy, który posiada nieruchomość w złej wierze nabywa jej własność po 30 latach.

Posiadanie w złej wierze jest wtedy, gdy mamy świadomość o braku uprawnień lub jej nie mamy w wyniku niedbalstwa.

Gdy właściciel jest małoletni to taką własność może nabyć po 2 latach od uzyskania pełnoletności. Jest osoba, która pozostaje w błędnym, ale usprawiedliwionym przeświadczeniu, że przysługuje jej prawo do rzeczy.

Przenoszenie posiadania:

- przez wydanie rzeczy
- może być z zachowaniem władztwa
- posiadanie zależne
- na podstawie samej umowy.

Ochrona posiadania: własna i w drodze sądowej.

Naruszenie posiadania można skorzystać z obrony sądowej. Przysługuje roszczenie o przywróceniu posiadania.

10. Prawo własności - pojęcie treść i wykonywanie. Współwłasność.

Prawo własności stanowi filar prawa cywilnego. Własność to synonim wszystkich praw majątkowych, np. własność praw autorskich. Kategorią zbiorczą jest pojęcie mienia, czyli własności i inne prawa majątkowe: wierzytelności i rzeczowe. Wówczas własność to majątek.

Uprawnienia właściciela:

Uprawnienie do korzystania – możliwość używania i pobierania pożytków i innych dochodów z rzeczy, możliwość przetworzenia jej i zużycia.

Uprawnienie do rozporządzania – rozporządzanie prawem własności, obciążanie rzeczy innymi prawami rzeczowymi, wyzbywanie się rzeczy, zniesienie prawa rzeczowego przez porzucenie rzeczy.

Prawi do posiadania - może być utracone poprzez kradzież, często posiadanie nie jest zgodne ze stanem prawnym.

Granice prawa własności : przepisy ustaw, zasady współżycia społecznego i społeczno-gospodarcze przeznaczenie prawa własności.

Nabycie i utrata prawa własności. Nabywca uzyskuje własność z chwilą wydania mu rzeczy, z chwilą objęcia w posiadanie.

Sposoby nabycia i utraty: przeniesienie własności (sprzedaż, darowizna, etc.), zasiedzenie, porzucenie rzeczy ruchomej (rzecz staje się niczyja), zawłaszczenie (obejmujący staje się właścicielem), znalezienie rzeczy.

Współwłasność – występuje, gdy własność tej samej rzeczy przysługuje niepodzielnie kilku osobom. Każdemu zatem przysługuje prawo do całości rzeczy. Rzecz nie jest podzielna, a żadnemu ze współwłaścicieli nie przysługuje wyłączone prawo do fizycznie określonej części rzeczy. Współwłaściciele są przy tym nadal odrębnymi podmiotami prawa. Cechy:

- a) Jedność przedmiotu (ta sama rzecz)
- b) Wielość podmiotu, którym przysługuje prawo własności)
- c) Niepodzielność wspólnego prawa przez cały czas trwania współwłasności.

Wyróżniamy współwłasność łączną i ułamkową.

Zniesienie współwłasności może nastąpić poprzez: fizyczny podział rzeczy wspólnej, przyznanie tej rzeczy jednemu ze współwłaścicieli, sprzedaż rzeczy wspólnej.

Ochrona własności: przewiduje ją głównie Konstytucja, ale również prawo administracyjne, karne i finansowe. Podstawowe roszczenia właściciela w przypadku naruszenia jego prawa:

- roszczenia windykacyjne (roszczenie o wydanie rzeczy, znajdującej się w posiadaniu innej osoby)
- roszczenie negatoryjne (gdy inna osoba narusza własność w inny sposób niż przez pozbawienie właściciela faktycznego władztwa nad rzeczą. Żądanie przywrócenia stanu zgodnego z prawem.

Roszczenia te mają charakter obiektywny.

Roszczenia uzupełniające: roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy, roszczenie o zwrot pożytków, roszczenie o odszkodowanie.

11. Użytkowanie wieczyste. Ograniczone prawa rzeczowe - ogólna charakterystyka.

Użytkowanie i służebności.

Użytkowanie wieczyste stanowi trwałą formę korzystania z gruntów, będących własnością Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego.

Treść i wykonywanie prawa użytkowania wieczystego określa, że użytkownikowi wieczystemu przysługują dwa uprawnienia: do korzystania z nieruchomości oraz do rozporządzania swoim prawem.

Dodatkowym wyznacznikiem granic tego prawa jest treść umowy, która powinna bliżej określić sposób korzystania z gruntu. Grunt oddany w użytkowanie wieczyste stanowi nadal

przedmiot własności państwowej lub komunalnej natomiast użytkownikowi wieczystemu przysługuje odrębna własność budynków i urządzeń na użytkowanym gruncie.

Ustanowienie użytkowania wieczystego wymaga: a) wyboru kontrahenta w przetargu, b) zawarcia umowy, c) wpisu do księgi wieczystej.

Umowa musi zawierać oznaczenie nieruchomości, określenie terminu użytkowania wieczystego: 99 lub 40 lat, ustalenie opłat z tytułu użytkowania wieczystego.

Wygaśnięcie użytkowania następuje w razie upływu czasu, rozwiązania umowy, zrzeczenia się, przejście użytkownika na właściciela w drodze dziedziczenia, wywłaszczenie.

Ograniczone prawo rzeczowe to prawa na rzecz cudzej. Jest to wykonanie niektórych uprawnień przysługujących w zwykłych warunkach właścicielowi. Sfera uprawnień jest ograniczona, przyznana przez ustawodawcę. Prawa te stanowią obciążenie prawa własności, nie pozbawiają właściciela wszystkich uprawnień. Przedmiotem ograniczonych praw rzeczowych są rzeczy, najczęściej cudze nieruchomości. Prawo użytkowania może dotyczyć zarówno nieruchomości i ruchomości. Prawa rzeczowe ograniczone powstają najczęściej w drodze umowy właściciela z osobą, która nabywa w ten sposób prawa: użytkowania, zastawu i hipoteki. Inne sposoby nabycia praw to orzeczenie sądowe, administracyjne, zasiedzenie.

Użytkowanie – korzystanie z rzeczy w sposób podobny, ale nie identyczny, w jaki czyni to właściciel. Użytkownik nie nabywa własności przychodów. Przedmiotem użytkowania może być rzecz – zarówno nieruchomość jak i ruchomość. Użytkowaniem można obciążyć również prawa zbywalne. Pożytki z tych praw przypadają użytkownikowi. Natomiast prawo do użytkowania jest niezbywalne. Może być wykonywane przez osoby trzecie. Może być ustanowione odpłatnie, jak i bez wynagrodzenia.

Służebności – prawa rzeczowe, obciążające nieruchomości. Występują jako służebności gruntowe, przesyłu i osobiste.

- a) Gruntowe – właściciel jednej nieruchomości „władnącej” może korzystać w oznaczonym zakresie z innej nieruchomości „obciążonej”. Służebność gruntowa może zostać powołana w drodze orzeczenia sądowego. Treść może być różna. Przysługuje każdorazowemu właścicielowi nieruchomości władnącej, obciąża zaś każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonej. Powstają przede wszystkim w drodze umowy, która powinna określić niezbędną treść ustanowionego prawa
- b) Przesyłu – ustanowiona w celu korzystania z zainstalowanych w cudzym gruncie

urządzeń przesyłowych, niestanowiących części składowych nieruchomości. Ustanawia się na rzecz przedsiębiorców, celem umożliwienia przedsiębiorcom prowadzenia ich działalności gospodarczej z wykorzystaniem cudzej nieruchomości w celu zorganizowania sieci urządzeń przesyłowych.

12. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu. Zastaw i hipoteka. Księgi wieczyste.

Zastaw i hipoteka to dwa zabezpieczenia rzeczowe, mające charakter ograniczonych praw rzeczowych. Obie te instytucje prawne są powołane przez ustawodawcę w celach „zastawniczych”. Zasadnicza różnica polega na tym, że hipoteka jest zabezpieczeniem na nieruchomości, a zastaw stanowi formę zabezpieczenia wierzytelności na rzeczach ruchomych.

Wspólne cechy zastawu i hipoteki:

- prawa akcesoryjne, zależne od wierzytelności, którą zabezpieczają, nie mogą powstać bez istnienia wierzytelności zabezpieczonej. Wygaśnięcie wierzytelności powoduje wygaśnięcie praw rzeczowych zastawu i hipoteki.
- wierzycielowi nie szkodzi zmiana osoby właściciela
- tryb zaspokojenia wierzytelności regulowany jest przepisami o sądowym postępowaniu egzekucyjnym.

Różnice między zastawem a hipoteką:

Zastaw ma wierzytelność pieniężną i niepieniężną. Hipoteka tylko pieniężną.

Przedmiotem zastawu są rzeczy ruchome z częściami składowymi i przynależnościami, prawa zbywalne i udział właściciela.

Przedmiotem hipoteki są prawa własności nieruchomości, użytkowanie wieczyste, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu.

Powstanie zastawu przez zawarcie umowy między właścicielem rzeczy a wierzycielem.

Powstanie hipoteki przez zawarcie umowy między wierzycielem a właścicielem nieruchomości, orzeczenie sądu lub innego organu oraz wpis do księgi wieczystej.

Wygaśnięcie zastawu: zwrócenie przez zastawnika rzeczy zastawcy, przeniesienie wierzytelności, wygaśnięcie wierzytelności zabezpieczone.

Wygaśnięcie hipoteki: wygaśnięcie wierzytelności, zrzeczenie się przez uprawnionego, w razie wykreślenia z księgi wieczystej.

Hipoteka nie uprawnia wierzyciela do korzystania z nieruchomości ani nie daje żadnej władzy faktycznej. Właściciel korzysta z nieruchomości obciążonej hipoteką ale z pewnymi

ograniczeniami.

Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu - wyłączono bieżącą możliwość ustanawiania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu. Jest to prawo rzeczowe, zbywalne, przechodzi na spadkobierców i podlega egzekucji.

Księgi wieczyste – są to rejestry obejmujące nieruchomości. Pełnią funkcję informacyjną, a także kształtują nabywanie i utratę praw rzeczowych na nieruchomościach. Prowadzone są dla poszczególnych nieruchomości, niezależnie od zmian właściciela. Głównym prawem ujawnionym w księgach wieczystych jest prawo własności. Na treść księgi wieczystej składają się poszczególne spisy. Księgi wieczyste są jawne. Zakładanie i prowadzenie ksiąg należy do sądów rejonowych.

Skutki prawne wpisów do ksiąg są następujące:

- a) Zasada wpisu – zmiany stanu prawnego występują niezależnie od wpisu
- b) Zasada rękojmi wiary publicznej ksiąg wieczystych – zasada wiarygodności ksiąg wieczystych.
- c) Zasada pierwszeństwa praw ograniczonych rzeczowych wpisanych do księgi wieczystej – prawo wpisane ma pierwszeństwo przed prawem niewpisanym.
- d) Zasada skuteczności względem osób trzecich praw i roszczeń osobistych wpisanych do ksiąg – skuteczność i pierwszeństwo przed innymi prawami nieujawnionymi.

13. Elementy prawa własności intelektualnej (w tym problematyka dozwolonego użytku osobistego).

Własność intelektualna to zbiór praw odnoszących się w szczególności do dzieł literackich, artystycznych i naukowych, interpretacji artystów interpretatorów oraz wykonań artystów wykonawców. W najszerszym znaczeniu tego pojęcia obejmuje ona każdy wytwór umysłu. Własność intelektualna dotyczy:

- a) Przedmiotów objętych zakresem własności przemysłowej.
 - b) Przedmiotów objętych prawem autorskim oraz prawami pokrewnymi.
-
- a) Własność przemysłowa jest to część własności intelektualnej, wszelkie dobra niematerialne, mające zastosowanie w przemyśle obejmującym wszelkiego rodzaju działalność gospodarczą. Przedmiotem są: patenty na wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, znaki towarowe, znaki usługowe, nazwa handlowa, zwalczanie nieuczciwej konkurencji.

Ochrona działa tylko na terytorium danego kraju. Żeby uzyskać ochronę na więcej państwach trzeba dokonać rejestru. Ochroną prawną w sferze własności przemysłowej objęty jest przede wszystkim twórca.

- Patent na wynalazek –

- Wzór użytkowy – nowe i użyteczne rozwiązanie o charakterze technicznym, dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia.

Przez uzyskanie prawa ochronnego na wzór użytkowy nabywa się prawo wyłącznego korzystania ze wzoru użytkowego w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze RP.

- Wzór przemysłowy – jest to nowa i posiadająca indywidualny charakter postać wytworu lub jego części.

- Znak towarowy – każde oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny.

Uprawniony nabywa prawo wyłącznego używania.

- Oznaczenie geograficzne – oznaczenia słowne, odnoszące się bezpośrednio do nazwy miejsc, miejscowości, regionu, kraju

b) Utwór – objęte prawem autorskim. Aby dobro było zakwalifikowane jako utwór musi: stanowić rezultat pracy twórcy, być przejawem działalności twórczej, cechować się indywidualnym charakterem.

Utwory są objęte autorskimi prawami osobistymi oraz autorskimi prawami majątkowymi. Autorskie prawa osobiste przysługują twórcy utworu i obejmują autorstwo, nienaruszalność treści i formy, oznaczenie utworu nazwiskiem, pseudonimem etc., nadzoru nad sposobem korzystania. Prawa te są niezbywalne.

Natomiast majątkowe prawa autorskie modelowo przysługują twórcy, jednak mogą przysługiwać innemu podmiotowi. Ograniczona w czasie do 70 lat. U

Uzyskanie ochrony w zakresie prawa autorskiego następuje automatycznie i powiązane jest z samym faktem powstania utworu, bez konieczności dokonywania ich rejestracji, czy zgłoszenia. Ochrona majątkowych praw jest ograniczona czasowo, a zakres prawnoautorskiej ochrony utworów obejmuje niemalże wszystkie kraje świata.

Dozwolony użytek osobisty pozwala każdemu korzystać na własne potrzeby z rozpowszechnionego już chronionego utworu. Rozciąga się on także na osoby pozostające z nami w relacjach rodzinnych i towarzyskich. Np. Pobieranie pliku z muzyką ze strony WWW. Pożyczanie książki znajomemu. Skserowanie książki na potrzeby własne bądź znajomych. Wykonanie kopii płyty CD do samochodu. Puszczanie muzyki na urodzinach.